

เรื่อง ชนเผ่าม้ง - ธรรมเนียม มารยาท

รายละเอียด

ชนเผ่าม้ง : มารยาททางสังคมของม้ง

มารยาททางสังคมที่ชาวเขาเผ่าม้งพึงมีต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจ และความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ส่วนมากเป็นข้อปฏิบัติที่ได้รับแนวคิดมาจากค่านิยมเบื้องต้นในวัฒนธรรมประจำเผ่า มารยาทที่สำคัญ ได้แก่

1. มารยาทในการเยี่ยมบ้าน

แขกที่มาเยี่ยมบ้านแม้วหรือม้งนั้นจะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของม้งให้รู้ก่อนที่จะไปเยี่ยมบ้านแม้วหรือม้ง เพื่อจะได้ไม่เสียมารยาท แขกที่ต้องการเข้าไปเยี่ยมบ้านม้งนั้นเมื่อเข้าไปถึงบ้านที่ท่านต้องเข้าไปสนทนาด้วยนั้นจะต้องปฏิบัติ เมื่อแขกเดินไปถึงหน้า ประตูบ้านม้งนั้น ถึงแม้จะเห็นว่าประตูบ้านจะปิดหรือเปิด ก็ต้องตะโกนถามคนในบ้านก่อนว่า “ใจจื้อใจ” เป็นการถามเพื่อขอ อนุญาตเข้าบ้านม้ง (คำว่า ใจจื้อใจ นั้นมีความหมายว่า ขอ อนุญาตให้เข้าไปได้หรือไม่) ถ้ามีเสียงตอบในบ้านมาว่า “จื้อใจ” แสดงว่าเจ้าของบ้านม้งยอมอนุญาตให้เข้าบ้านได้ (คำว่า จื้อใจ นั้นหมายความว่า อนุญาตให้เข้าบ้านได้) แต่ถ้ามีเสียงตอบรับว่า ใจ ดังนั้นแขกที่มาเยี่ยมบ้านไม่ควร

เข้าไปเพราะอาจทำให้ผิดผี เพราะบ้านมั่งนั้นอาจจะประกอบพิธีกรรมอยู่ก็ได้ในขณะนั้น แต่ถ้าบ้านหลังนั้นเปิด ประตูไว้แต่ไม่มีเสียงตอบรับ ไม่ควรถือสิทธิ์เข้าไปในบ้านมั่งควรจะฝากข้อความไว้กับคนบ้านใกล้เคียง ถ้าในกรณีที่ แยกมาเยี่ยมบ้านนั้นแล้วเจอกัน แล้วบ้านไม่ใจ มั่งจะมีการต้อนรับอย่างดีโดยถ้า เป็นแขกที่ไม่ใช่ญาติกันมั่งจะมีการตอบ รับ โดยรับด้วยน้ำชา หรือเหล้า ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างแขกคนนั้นกับคนในครอบครัวนั้น ถ้า เป็นญาติกันก็จะมีการต้อนรับโดยฝั้น มารยาทในการรับเครื่องรับรองจากเจ้าของบ้าน แยกจะต้องดื่ม หรือลงมือ รับประทานอาหารหลังจากที่เจ้าของบ้านให้ พร้อมกับเจ้าของบ้านมารยาทแขกที่จะต้องคำนึงกับเจ้าของบ้านมั่ง จะต้องปฏิบัติดังนี้ แยกจะต้องนอนในที่เจ้าของบ้านจัดเตรียมให้เท่านั้น คือมั่งจะมีการจัดเตรียมที่นอนให้กับแขก ไว้ใกล้กับเตาไฟเล็กให้กับแค้นนอนเพื่อที่จะพักผ่อนแขกที่ค้างคืน ในบ้านมั่งนั้นจะต้องไม่มีเพศสัมพันธ์กันใน ระหว่างที่

- การพักค้างคืนอยู่ในบ้าน ระหว่างที่อยู่ในบ้านพักมั่งนั้น แยกควรจะหลีกเลี่ยงอาหารที่ต้องห้ามดังนี้ และ จะต้องไม่ทำอะไรที่เป็นอันขัดแย้งกับความคิดเห็นของเจ้าของบ้าน เช่น มั่งกลุ่มแซ่ “ลี หรือ รี” จะไม่บริโภค ม้ามของสัตว์ทุกชนิด มั่ง กลุ่มแซ่ “ย่าง” จะไม่บริโภคหัวใจของสัตว์ทุกชนิด มั่งกลุ่มแซ่ “ว่าง” จะต้องไม่นำผล ไม้ที่มีรสเปรี้ยวที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า มารับประทานในบ้าน สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อและเป็นมารยาทของ มั่งที่ปฏิบัติต่อกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้

- ข้อควรสังเกตในการเยี่ยมบ้านมั่ง หากแยกไปเยี่ยมบ้านมั่งแล้วพบประตูปิดแล้วมีไม้หรือกิ่งไม้ หรือตะ แหวงแขวนอยู่ชายคาหน้าบ้านแยกก็ไม่ควรเข้าไปรบกวนเรียกเจ้าของบ้าน เพราะเจ้าของบ้านมั่งกำลังอยู่กรรม หรือ “ใจ” อยู่ การใจหรืออยู่กรรมของมั่งนั้น มั่งถือว่าเป็นการหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่า เจ้าของ บ้านมีบุคคลใดคนหนึ่งเกิดไม่สบายขึ้นมา มั่งถือว่า ขวัญ หรือ ปลี อยู่ไม่ครบ ดังนั้นจึงต้องมีการทำผี หรือ อี้ว หนึ่งเพื่อเป็นการรักษาคนป่วยในครอบครัวนั้น ดังนั้นเมื่อหมอผีจะอี้วหนึ่งหรือทำผีเรียบร้อยแล้ว หมอผีจะเป็นคน ที่บอกว่าควรจะ อยู่กรรม หรือ ใจ จะกำหนดระยะเวลาของการอยู่กรรม หรือ ใจ เลือกวันที่ควรจะอยู่กรรมด้วย เมื่อบ้านนั้นอยู่กรรมบ้านนั้นจะมีไม้ หรือกิ่งไม้แขวนไว้ที่หน้าประตูเพื่อเป็นการเตือนหรือบอกให้ผู้อื่นรับรู้ หากว่า แยกที่มาเยี่ยมบ้านนั้นไม่ทราบ เกิดไปตะโกนถามคนในบ้านนั้นจะทำให้ผีเอาขวัญของคนป่วยในบ้านนั้นไป และ จะต้องมีการทำผีหรืออี้วหนึ่งใหม่อีกครั้ง โดยจะปรับแขกที่มาเรียกนั้นเป็นค่าปรับหรือเป็นสัตว์ที่จะต้องมาทำผี หรืออี้วหนึ่งอีกครั้ง

2. มารยาทในการร่วมพิธีกรรม

มั่งมีข้อกำหนดในเรื่องการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกันตามความเชื่อของแต่ละแซ่สกุลย่อย พิธีกรรม หนึ่งๆที่มีชื่อเหมือนกันและมีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน อาจจะมีรูปแบบการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกันในสกุล ฉะนั้นถ้ามีการเข้าร่วมในพิธีกรรมใดๆ ก็ตาม ถ้าเป็นพิธีกรรมต่างแซ่ต่างสกุลต่างกันคนที่เป็นเจ้าของงาน หรือเจ้า ของพิธีกรรมนั้นจะต้องอธิบายถึงการวางตัวที่เหมาะสมให้กับแขกที่มาร่วมพิธีกรรมนั้นให้ทราบโดยทั่วกัน

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

- มารยาทในการร่วมงานพิธีศพ เป็นพิธีกรรมที่มุ่งให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ หากว่าเจ้าของบ้านมีงานศพขึ้น มุ่งที่เป็นเครือญาติจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมให้สมบูรณ์ เรียบร้อยดังนั้นแขกที่จะมาร่วมพิธีกรรมในงานศพนั้นจะต้องปฏิบัติดังนี้ จะต้องไม่แสดงพฤติกรรมรังเกียจสภาพศพที่เห็น เพราะมุ่งจะนิยมไม่นำศพใส่ในโลงศพ ทำให้แขกที่มาร่วมงานจะเห็นสภาพศพที่ขึ้นอืดจนน่าเกลียดมาก ศพบางศพจะเน่า และกลิ่นจะไหลออกมาให้เห็นเลย ดังนั้นแขกที่มาร่วมงานจะต้องไม่แสดงพฤติกรรม เหล่านี้ออกไป

- มารยาทในการร่วมงานปีใหม่ งานปีใหม่เป็นเทศกาลอย่างหนึ่งของชนเผ่าม้งที่จัดขึ้นในทุกๆรอบปี ซึ่งจะจัดขึ้นในระหว่าง ขึ้น 1 ค่ำเดือน หนึ่งของทุกปี ซึ่งตรงกับเดือนธันวาคมของทุกปีม้งทุกหลังคาเรือนจะต้องมีการฆ่าหมูเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองงานปีใหม่ร่วมกัน การฆ่าหมูนั้นเป็นการสรรสัณฑ์ร่วมกัน และเป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วย ดังนั้นแขกที่มาเยี่ยมบ้านม้งนั้นม้งจะมีการต้อนรับเป็น อย่างดีและม้งจะมีการต้อนรับโดยเอาเหล้ามารับแขก ซึ่งแก้วที่นำมาใส่เหล้านั้นจะเรียกว่า แก้วแม่ว้าว กับแก้วลูกว้าว ดังนั้นหากว่าเจ้าของบ้านเอาแก้วแม่ว้าวให้กับแขกดังนั้นแขกจะ ต้องดื่มก่อนและต้องดื่มให้หมด ถ้าไม่หมดม้งถือว่าเป็นการรังเกียจกัน ดังนั้นถ้าแขก ดื่มไม่หมดม้งถือว่าเป็นแขกคนนั้นไม่ยอมมีความสัมพันธ์กับตน หรือไม่ให้เกิดกับเจ้าของบ้านดังนั้นจึงถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าของบ้านขาดจากกัน แต่ถ้าเจ้าของบ้านเอาแก้วลูกว้าวให้แขก แขกได้รับแก้วลูกว้าวแล้วจะต้องดื่มแก้วเหล้าให้หมด แต่ถ้าไม่ สามารถที่จะดื่มหมดก็สามารถที่จะให้คนอื่นมาช่วยดื่มแก้วเหล้าลูกว้าวนี้แทนตัวเองได้ และความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าของบ้านยังคงเหมือนเดิมหรือแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นมารยาทระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่

มารยาทเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ ม้งมีรูปแบบหรือพื้นฐานของมารยาทที่สำคัญคือ

1. ผู้น้อยจะต้องยอมรับฟังความคิดเห็น คำชี้แนะและแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่
2. ผู้น้อยหรือสมาชิกในหมู่บ้านจะได้รับการดูแล หรืออุปถัมภ์จากผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่
3. ให้สิทธิในการตัดสินเด็ดขาดแก่ผู้ใหญ่เท่านั้น

คำสำคัญ : ชนเผ่าม้ง ธรรมเนียม มารยาท

ที่มา : มุลนิธิกระจกเงา. (2559). โครงการพิพิธภัณฑสถานชาวเขาออนไลน์.

<https://www.openbase.in.th/node/762>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2024-09-20

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2242&code_db=610004&code_type=05